

Türkiye'deki Afgan Mültecilerin Ekonomik Entegrasyonları: Tekirdağ Ferhadanlı Mahallesi Örneği¹

Deniz Yetkin Aker², İdris Akkuzu³, and Murat Deniz⁴

Öz

Afganistan tarihi, yıllar süren işgaller ve savaşlar tarihidir. Stratejik konumu ve zengin yeraltı kaynakları açısından önemli bir ülke olan Afganistan; İngiliz, Sovyet ve ABD işgalleri altında kalmış, yaşanan iç savaşlar ve Taliban güçlerinin hakimiyet mücadelesi uzun yıllar süren siyasi ve ekonomik istikrarsızlık dönemlerinin yaşanmasına neden olmuştur. 2021 yılında ABD'nin Afganistan'dan çekilmesiyle birlikte yönetimi ele geçiren Taliban'ın baskıcı politikaları ve ekonomik koşulların olumsuzluğu, milyonlarca Afgan'ın ülkelerini terk ederek göç etmelerinin en önemli nedenleri haline gelmiştir. Gerek işgal dönemlerinde gerek Taliban yönetimi döneminde kitlesel halde yaşanan göçler sıklıkla İran ve Pakistan'a yönelik olurken, küreselleşme süreci içerisinde dünyanın farklı bölgelerine, örneğin Türkiye'ye de yönelik göç hareketliliği yaşanmıştır. Türkiye'de bulunan düzensiz Afgan göçmenler sosyal ve hukuki haklardan yoksun zor koşullarda hayatlarını sürdürmektedirler. Afgan göçmenler genellikle beden gücü gerektiren inşaat, fabrika, tarım gibi alanlarda kayıt dışı olarak çalışmakta ve çalıştırılmaktadırlar. Dil bariyeri, kültürel uzaklık, yetersiz sosyal çevre gibi faktörler uyum sürecini zorlaştırmakta ve istihdam alanında daha düşük ücretlerle olumsuz koşullar içerisinde çalışmalarına neden olmaktadır. Yaşanan göçün önemli duraklarından biri, İstanbul'a olan yakınlığı ve tarım alanında istihdam olanaklarının fazlalığı sebebiyle Tekirdağ ilidir. Bu sebeple çalışmanın odak noktası Tekirdağ, Süleymanpaşa'dır ve bu ilçeden Afganların yoğun olarak tarım ve hayvancılıkta çalıştıkları Ferhadanlı Mahallesi seçilmiştir. Tipik durum örnekleme olarak alınabilecek Ferhadanlı'daki Afgan tarım/hayvancılık işçileri İstanbul'a ve Avrupa çıkışına yakın, kayıt dışı, beden gücüyle çalışan, sosyal çevreden uzak kimselerdir. Bu örnekleme üzerinden, uyum süreci ve ekonomik entegrasyon çarpıcı olarak örneklenilecektir. Amacı, tipik duruma odaklanarak ayrıntılı açıklama yapmak olan bu çalışmada, katılımcıların hepsinin erkek olması beklenmektedir ve eğitim seviyeleri, medeni durumları, mesleki yeterlilikleri, Türkiye'ye geliş süreçleri, çalışma koşulları, parasal transfer deneyimleri gibi çeşitli değişkenler üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afganistan; Türkiye; Göç; Ekonomik Entegrasyon; Kayıt Dışı İstihdam

ABSTRACT IN ENGLISH

Economic Integration of Afghan Refugees in Turkey: The Case of Afghan Migrants in Ferhadanlı, Tekirdağ

Afghanistan's history is marked by years of invasions and wars. Strategically located with rich underground resources, Afghanistan has endured British, Soviet, and US occupations, along with internal conflicts and the struggle for dominance by Taliban forces, leading to long periods of political and economic instability. Following the US withdrawal from Afghanistan in 2021, the Taliban took control, and their repressive policies along with adverse economic conditions became significant factors prompting millions of Afghans to flee from their country. Mass

¹ Bu çalışmanın ön değerlendirmelerinin bir kısmı, TMC 2023 Hamburg konferansında paylaşılmıştır.

² Doç. Dr. Deniz Yetkin Aker, İstanbul Beykent Üniversitesi, Türkiye. E-mail: denizaker@beykent.edu.tr

³ Dr. Öğr. Üyesi İdris Akkuzu, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Türkiye. E-mail: iakkuzu@nku.edu.tr

⁴ Murat Deniz, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi YL, Türkiye. E-mail: dnmurats97@gmail.com

migrations occurred predominantly to Iran and Pakistan during both occupation and Taliban rule periods, and within the process of globalization, migration movements extended to various parts of the world, including Türkiye. In Türkiye, Afghan irregular migrants live under difficult conditions deprived of social and legal rights. They typically work informally in labor-intensive sectors such as construction, factories, and agriculture, often both employed and exploited. Factors such as language barriers, cultural differences, and insufficient social networks make the integration process challenging, resulting in lower wages and adverse working conditions. One of the significant destination of this migration flow is Tekirdağ province, particularly Süleymanpaşa district, due to its proximity to Istanbul and opportunities in agriculture. Therefore, the focal point of this study is Ferhadanlı neighborhood where Afghans are mostly involved in agricultural and livestock labor. This case study provides a typical example of Afghan workers in Turkey: working informally, physically demanding jobs, socially isolated, and close to Istanbul, a gateway to Europe. This study aims to provide a detailed description and analysis focusing on this typical scenario, evaluating various aspects such as educational levels, marital status, vocational qualifications, arrival processes in Turkey, working conditions, and experiences with financial transfers among male participants.

Keywords: Afghanistan; Turkey Migration; Economic Integration; Informal Employment

Giriş

Dünyada en çok göçün yaşandığı rotalar incelendiğinde, sebeplere göre bölgeler kabaca şu şekilde sınıflanabilir: Latin Amerika'dan Kuzey Amerika'ya yönelik gerçekleşen göçler genellikle ekonomik sebeplerle, Ortadoğu'dan Avrupa'ya yönelik göçler özellikle Suriye, Irak, Afganistan gibi ülkelerde yaşanan iç çatışmalar ve savaşlar dolayısıyla, Afrika'dan Avrupa'ya özellikle Sahra altı ülkelerden ekonomik sebeplerle, Güneydoğu Asya'dan Avustralya'ya yeni imkân arayışları sebebiyle göçlerin yaşandığı söylenilebilir.

Örneğin 2011 yılında yapılan bir araştırmaya göre İngiltere nüfusunun %14'ünü Avrupa dışı uluslardan gelen insanlar oluşturmaktadır (ONS, 2012). Özellikle Hindistan ve Pakistan kökenli insanlar çoğunluğu oluşturmaktadır. Fransa'da ise nüfusun %4'ü Kuzey Afrikalıdır. Yine İtalya'da da büyük oranda Kuzey Afrika kökenli insanlar yer almaktadır. İspanya'da ise eski sömürgelerinden olan Güney Amerika'dan gelen Hispanik kökenli Latinler yoğun oranda yaşamaktadır (World Population, 2014; akt. Cizreli, 2015: 37).

Göç rotaları zaman içerisinde farklı faktörlere bağlı olarak değişir. Örneğin, Ortadoğu'dan Türkiye'ye yönelik gerçekleşen göçler incelendiğinde; çatışmalar, savaşlar, ekonomik sorunlar, yaşanan siyasi istikrarsızlıklar vb. gibi nedenler ön plana çıkmaktadır. Suriye'deki iç savaş sonucu milyonlarca Suriyeli Türkiye'ye göç etmek durumunda kalmıştır. Yine Irak, İran, Afganistan gibi ülkelerden de Türkiye'ye yönelik Türkiye'nin daha istikrarlı ve gelişmiş olması dolayısıyla yoğun göçler yaşanmaktadır (Cizreli, 2015: 35-36).

Bu çalışma, göç eden bireylerin ev sahibi ülkelerdeki ekonomik deneyimleri ve uyum süreçlerini incelemeyi amaçlar ve Türkiye'ye odaklanır. Türkiye özelinde, son yıllarda yoğunlukla yaşanan Afgan göçünü örnek durum çalışması ile inceleyecektir. Çalışmanın konusu, Afganistan – Türkiye göçü özelinde, göç eden bireylerin hedef ülkelerdeki ekonomik deneyimleri ve uyum süreçleridir.

Afganistan tarihi siyasi istikrarsızlıkların had safhada yaşandığı süreçlerle doludur. 1979 yılında Sovyetler Birliğinin Afganistan'ı işgal etmesi ve 1990 yılında Sovyetlerin dağılmasıyla birlikte doğan otorite boşluğunu Taliban'ın doldurmasıyla ülke içerisindeki karışıklıklar artarak devam etmiş ve milyonlarca insan Afganistan'ı terk etmek zorunda kalmıştır. 2001 yılında geldiğinde ise 11 Eylül saldırıları gerekçe gösterilerek Afganistan'ın bu kez ABD tarafından işgal edilmesi Taliban yönetiminin sonlanmasına ancak ülke içi mücadelesini ABD'ye yönelik olarak

sürdürerek ciddi çatışmaların yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Yine bu süreç içerisinde ülke içerisinde yoğun şekilde yer değiştirmeler gözlemlenmiştir. 2021 yılına gelindiğinde ABD'nin Afganistan işgalini sonlandırarak ülkeden ayrılmasıyla birlikte Taliban tekrar yönetimi ele geçirmiş ve Taliban yönetiminden kaçmak isteyen milyonlarca Afgan günümüzde yaşanan en büyük kitlesel göçlerden birinin yaşanmasına neden olmuştur (Işığışık ve Kariman, 2022: 463-464).

Gerek işgal dönemlerinde gerek Taliban yönetimi döneminde kitlesel halde yaşanan göçler sıklıkla İran ve Pakistan'a yönelik olurken, neoliberal küreselleşme süreci içerisinde dünyanın farklı bölgelerine, örneğin Türkiye'ye de yönelik göç hareketliliği yaşanmıştır (Kaplan, 2022: 308). Yaşanan göçün önemli duraklarından biri, İstanbul'a olan yakınlığı ve tarım alanında istihdam olanaklarının gelişmişliği sebebiyle Tekirdağ ilidir. Bu sebeple çalışmanın odak noktası Tekirdağ, Süleymanpaşa'dır ve bu ilçeden Afganların yoğun olarak tarım ve hayvancılıkta çalıştıkları Ferhadanlı Mahallesi seçilmiştir. Tipik durum örneklemesi olarak alınabilecek Ferhadanlı'daki Afgan tarım/ hayvancılık işçileri İstanbul'a ve Avrupa çıkışına yakın, kayıt dışı olan, beden gücüyle çalışan, sosyal çevreden uzak kimselerdir. Oluşturulan örneklem üzerinden, uyum süreci ve ekonomik entegrasyon dikkat çekici şekilde örneklenebilecektir. Amacı, tipik duruma odaklanarak ayrıntılı açıklama yapmak olan bu çalışmada, katılımcıların erkek olması beklenmektedir. Eğitim seviyeleri, medeni durumları, mesleki yeterlilikleri, Türkiye'ye geliş süreçleri, çalışma şartları, parasal transfer deneyimleri gibi çeşitli değişkenler üzerinden değerlendirmeler yapılacaktır.

Teorik ve Kavramsal Çerçeve

Afganistan'dan Türkiye'ye yönelik göçün, göçün nedenleri, süreçleri ve göç edenlerin Türkiye'deki iktisadi ve sosyal entegrasyon deneyimleri bakımından ele alınabilmesi için başvurulabilecek iki temel yaklaşım olduğu ileri sürülebilir. Bunlardan birincisi, göçün neden ve süreçlerini kapsayan "Göç Sistemleri Yaklaşımıdır". Bu yaklaşım, iki ülke arasında cereyan eden göç hareketlerini başlama, devam etme, tekrar etme, değişime uğrama ve kendine has toplumsal bir alan oluşturma özelliklerini gösterebilmesi nedeniyle ve her iki ülkenin tarihsel ve toplumsal koşullarından hem etkilenme hem de bu koşulları etkileme özelliği açısından Afganistan – Türkiye göç patikasına uygun olduğu düşünülmektedir. Böylelikle, bir göç patikası, mekanik ve ikili uzamsal bir nitelikten kurtulabilmekte, "siyasi ve ekonomik şartlar değiştiğinde göç sistemleri evrilmekte böylece de göç sisteminin istikrarlılığı değişmez bir yapıyı ima etmektedir." (Massey vd., 2014: 34). Burada istikrar olarak kastedilen, durağan bir yapı değil, kendine has sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel özellikleri zaman içerisinde inşa eden çok yönlü bir süreçtir. Öyle ki, "bu süreçler, göçmenlerin veya mültecilerin harekete geçirilmesine ve işe alınmasına ve göçün fiili organizasyonuna yardımcı olan hem kurumlardan hem de bireylerden oluşan ağları içermektedir" (İçduygu ve Karadağ, 2018: 488).

Sirkeci ve Cohen tarafından geliştirilmiş, bu çalışmaya da esas teşkil eden bir diğer yaklaşım olan "Göç Çatışma Modeli", yapısal etkenler ve bu etkenlerin bireyler üzerinde yarattığı algısal karşılık çerçevesinde göç sürecini açıklamaya çalışır. Kaynak ülkede yaşanan çatışmalar göç sürecini etkilemektedir (Şahankaya ve Urhan, 2023: 103). Buna göre göç oluşum sürecini belirleyen iki ana faktör vardır. "İnsani güvensizlik algısının derecesi ve yönü" ile "insanların göç edebilme kabiliyetleri arasındaki farklılıklardır" (Sirkeci, 2009; Cohen ve Sirkeci, 2011; Sirkeci ve Cohen, 2016; Tilbe ve Civelek, 2018, akt: Sirkeci, Utku, Yücesahin, 2019: 164). Model, insani güvensizlik vurgusuna odaklanır. Çatışmayı belirleyen makro, mezo ve mikro

düzyeyle belirleyici faktörler vardır (Sirkeci, 2007, 2009, 2018, akt: Sirkeci, Utku, Yüceşahin, 2019: 165). Büyük ölçekli devletler ve çatışmalar makro düzeyi, otoriter devletler ile siyasi ve dini azınlıklar arasındaki çekişmeler mezo düzeyi, daha küçük ölçekli aileler ve küçük grupların yaşadıkları anlaşmazlıklar ise mikro düzeyi ifade eder. Yaşanan bu gibi çatışmalar ve anlaşmazlıklar dışı yönelik göç baskısını arttırarak göç sürecinin yaşanmasına sebep olur.

Türkiye’de Uluslararası Göç

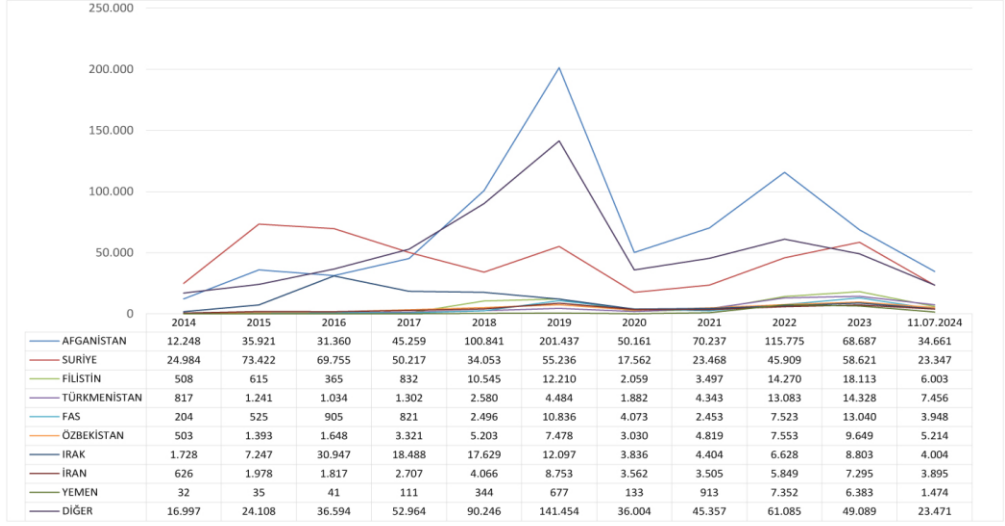
Türkiye’ye yönelik göçün son 40 yıllık tarihi, kapitalizmin neoliberal küreselleşme döneminde Türkiye’nin küresel işbölümündeki yeri ile yakından ilgilidir. Merkez/gelişmiş ülkelerde, son yıllarda giderek artan “kısıtlayıcı” ve “seçici” göç politikalarından kategorik olarak Türkiye’nin farkı, merkez-çevre ülkeleri arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel akışlarda ara bir rol üstlenmesi, yeri geldikçe tampon görevi görmesidir. Bu bakımdan, göç literatüründe “transit” ve “hedef” ülke olarak ileri sürülen ayrım, Türkiye açısından son yıllarda işlevini neredeyse yitirmiştir. Çünkü, neoliberal çağın modası olan özelleştirme, deregülasyon, metalaştırma gibi süreçlerin, otoriter bir kamu yönetimi anlayışı ile hayata konulduğu bir ekonomi politik çevrede, bu ayrımlar belirsizleşmektedir. Örneğin, bir yandan uluslararası hukuk çerçevesinde mültecilerin belirli bir kısma korunma hakkı gibi statü ile hareket hakkı/kısıtı sunulurken; inşaat, imalat, hizmetler ve tarım gibi pek çok sektörde “kaçak” göçmen istihdamının öneminden bahsedilmektedir. Bir yandan Türkiye’de eğitilmiş işgücünün yurt dışına göç olgusu yaşanırken diğer yandan nitelikli işgücü açığının göçmen emeğinden yararlanmak suretiyle karşılanması düşünülmektedir.

İstikrarsız bir görüntü sergileyen bu yapı aslında, kendine has bir mantık çerçevesi sunmaktadır. Buna göre, vatandaş olsun olmasın, hemen her birey birer potansiyel göçmendir ama aynı zamanda hareket kabiliyeti, geçmişe kıyasla katı sınır politikaları nedeniyle kısıtlıdır. Bu bakımdan, Avrupa’ya geçmek için Türkiye’yi transit kullanmayı düşünen bir göçmen, kendini terk etmesi zor bir sosyo-ekonomik örüntü içerisinde bulabilir. Diğer yandan, ekonomik gerekçelerle ve uzun yıllar çalışmak kaydıyla gelen bir göçmen, kısa süre içerisinde bir başka ülkeye yeniden göç edebilir. Kaynak ülkelerde ve uluslararası ekonomik ve siyasal çevrelerde meydana gelen gelişmeleri saklı tutarak Türkiye’nin ekonomi-politik yapısına ilişkin yapılan bu tarif, özellikle göçmenlerin/mültecilerin entegrasyon süreçlerinde kendini göstermesi bakımından önemlidir. Ancak bu çalışmanın, göçmenlerin deneyimlerine odaklanan amacını aşması sebebiyle, kuramsal bir çerçeve haline getirilmemiş, tarihsel bağlamı imlemesi açısından ortaya konmuştur. Bu ekonomi-politik çerçeve varsayımıyla Türkiye’ye yönelik göçlerin değerlendirildiği dikkate alınmalıdır.

Günümüzde Türkiye artık net göç alan bir ülke konumundadır. Bu göçlerin önemli bir kısmı ekonominin kendi işleme mantığı uyarınca iktisadi alanda meşruiyet kazanmış gibi görünse de, hukuki ve siyasal açıdan “sorun” olarak kabul edilen bir zeminde gerçekleşmektedir. Göç İdaresi Başkanlığının açıkladığı bir istatistik bu yapıyı doğrular niteliktedir. Türkiye’de yıllara göre “yakalanan” göçmenlerin uyruklara göre dağılımı yapılmak suretiyle istatistikleri kamuoyuna açıklanmakta; söylem düzeyinde “sorun” kategorisinde topluma duyurulmaktadır.

YILLARA GÖRE YAKALANAN DÜZENSİZ GÖÇMENLERİN UYRUK DAĞILIMI

*11.07.2024 tarihi itibarıyla

Göç İdaresi Başkanlığı, Yakalanan Düzensiz Göçmenler (ilk On Uyruk), <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>; Erişim: 21.07.2024

Buna göre, 2014-2024 yılları arasında yakalanan düzensiz göçmenlerin uyruklara göre dağılımı incelendiğinde, inişli çıkışlı bir grafik izlese de uzun erimli olarak artış kaydeden Afgan uyruklu düzensiz göçmen sayısı 34.661 ile diğerleri ile karşılaştırıldığında ilk sırada yer almaktadır. Gerek bu sayının görece büyüklüğü gerekse göç akınının devamlılık arz ediyor olması, Afganistan-Türkiye göçünün önemini en azından niceliksel olarak ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın amacı ise, bu niceliksel boyutun niteliksel anlamını, Afgan göçmenler nezdinde teşhis etmeye çalışmaktır.

Afgan Göç Tarihi ve Türkiye'ye Yolculuk

Yıllarca süren işgaller, yaşanan iç savaşlar Afganistan'ın yıllar boyu göç veren bir ülke olmasına neden olmuştur. Coğrafi konumu ve yeraltı kaynakları sebebiyle önemli bir stratejik konumda olan Afganistan Sovyet ve ABD işgallerine maruz kalmasının sonucunda yaşanan istikrarsızlıklarla birlikte, kitlesel göçlerin yaşandığı bir coğrafya konumuna gelmiştir (Işığışık ve Karıman, 2022: 456). 1919 yılında İngilizlere karşı kazanılan bağımsızlığın ardından ekonomik ve siyasi istikrarın sağlanamamış olması, 1940 yılında Hindistan'ın bölünerek Pakistan Devleti'nin kurulmasıyla birlikte bölgede artan yüksek gerilim, 1979 yılında ülkenin Sovyetler Birliği tarafından işgale uğraması, 2001 yılında ABD işgali ve baskıcı Taliban yönetimi gibi ciddi kırılımlar, Afganistan'dan milyonlarca insanın göç etmesiyle sonuçlanmıştır (Tümtaş, 2022: 343).

1979 yılında SSCB'nin Afganistan'ı işgal etmesiyle birlikte kitlesel hale gelen göçler 1990 yılına kadar sürmüş ve 6 milyona yakın göçmen Pakistan ve İran'a sığınmacı olarak yerleşmişlerdir. 2001 yılına gelindiğinde ise 11 Eylül saldırıları gerekçe gösterilerek Afganistan'a yönelik yapılan ABD operasyonları işgale dönüşmüş ve özellikle Taliban gibi ABD karşıtı grupların ülke

içerisinde etkin olma çabasıyla birlikte yoğun bir iç savaş ve istikrarsızlık dönemine girilmiştir. Taliban ve ABD'nin neden olduğu çatışmalar 2021 yılında ABD'nin Afganistan'ı terk etmesiyle son bulmuş ve Taliban Afganistan'da egemen güç unsuru haline gelmiştir. 20 yıllık işgal döneminde milyonlarca Afgan yerlerinden edilirken, Taliban'ın ülke içerisindeki hakimiyetini kurmasıyla birlikte göç süreci durmamış aksine Taliban'ın yarattığı baskı ve şiddet ortamından kaçmak isteyen Afganlar hızlı ve yoğun şekilde Afganistan'ı terk etmeye başlamışlardır. Daha iyi yaşam koşullarına sahip olma umuduyla ülkelerini terk eden Afganlar, komşu ülkelerin yanı sıra dünyanın farklı noktalarına göç etmişlerdir. Bu noktalardan biri de Türkiye'dir (Işığışok ve Kariman, 2022: 456).

Afgan göçmenlerin göç ettikleri yerler incelendiğinde daha çok dini ve kültürel öğelerdeki benzerliklerin ön planda tutulduğu görülür. Örneğin, Afganistan'ın nüfus yapısı incelendiğinde ülkenin tamamına yakını Müslümanlar oluşturmaktadır. Müslümanlar içerisindeki mezhep dağılımında ise %90'a yakın kısmı Sünni Müslümanlardan oluşmaktadır. Ülke içerisindeki dini yapı göz önüne alındığında heterojen bir yapı olmasına karşın ülkeye yönelik olarak yapılan müdahaleler sonucu ortak bir Afgan birliği oluşturulamamıştır. Kayıtdışı yollarla Türkiye'ye gelen Afgan göçmenlerin tercih sebeplerindeki önemli bir unsur da din gibi öğelerdir (Işığışok ve Kariman, 2022: 463-464).

Afgan göçmenler özellikle İran üzerinden Türkiye'ye geçiş yapmaktadırlar. Zorlu bir göç süreci yaşayan Afganların günlerce süren yaya yolculuklar yaptığı, insan kaçakçılarıyla tehlikeli koşullarda hareket ettiği, genellikle kalabalık ve erkeklerden oluşan grupların göç sürecine dahil olduğu bilinmektedir (Işığışok ve Kariman, 2022: 467). Kilometrelerce yolu yürüyen ve sağ olarak Van'a varabilen göçmenler, Van ili sınırından kayıtdışı yollarla Türkiye'ye giriş yapmaktadır. Kimi Türkiye'de çalışırken kimi ülkeyi Avrupa'ya gitmek için transit ülke olarak tercih etmektedir. Kayıtdışı yollarla Türkiye'ye gelen Afgan göçmenler içerisinde tespit edilip kayıt altına alınan Afgan sayısı oldukça düşüktür. Çalışma hayatı içerisine dahil olan Afganların büyük bir bölümü kayıt dışı işlerde sosyal güvencelerden yoksun olarak çalıştırılmaktadır (Işığışok ve Kariman, 2022: 456-457).

2021 yılı UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) verilerine göre Afganistan en fazla göç veren üçüncü ülke konumundadır. Sadece İran'da yaklaşık 3 milyon Afgan'ın kayıtlı ve kayıtsız olarak bulunduğu belirtilmektedir. İran'da bulunan yoğun Afgan nüfusunun bir bölümünün Avrupa'ya geçme hedefinde olduğu tahmin edilmekte ve geçiş güzergahı içerisinde Türkiye bulunmaktadır. (Işığışok ve Kariman, 2022: 462). Türkiye'de yaşayan düzensiz Afgan göçmenler sosyal ve hukuki haklardan yoksun çetin şartlarda hayatlarını sürdürmektedirler. Afgan göçmenler genellikle beden gücüne dayalı inşaat, fabrika gibi alanlarda kayıt dışı olarak çalışmakta ve dahi çalıştırılmaktadırlar. Tarım alanında çalışmalarında, sigortadan ziyade genel olarak kayıtlı olmaları yeterlidir. Ancak bu da sosyal uyumu doğrudan sağlamamaktadır. Dil bariyeri, kültürel uzaklık, eksik sosyal çevre gibi faktörler uyum sürecini zorlaştırmaktayken istihdam alanında daha düşük ücretlerle zor şartlarda olumsuz koşullar içerisinde çalışmalarına neden olmaktadır (Işığışok ve Kariman, 2022: 472).

Türkiye'deki Afganlar: Ferhadanlı Örneği ve Araştırma Tasarımı

Tekirdağ, bulunduğu coğrafi konumu itibarıyla çeşitli zamanlarda çeşitli sebeplerle gerçekleşen göçlerin önemli bir noktası olmuştur. 1950'li yıllar itibarıyla Türkiye'deki sanayileşme süreci ve kentleşmenin hızlanmasıyla birlikte, Tekirdağ bu süreçten etkilenecek göç hareketliliklerinden nasibini almıştır. 1980'li yıllarla birlikte ise Bulgaristan'da yaşayan Türk azınlığın zorunlu olarak göç etmesi de Tekirdağ'ı önemli ölçüde etkilemiştir. 2000'li yıllara gelinmesiyle birlikte yeni iş sahalarının oluşması, eğitim alanında yapılan yenilikler, turizm faaliyetlerinin hız kazanması, teknolojik gelişmeler sonucu ticaretin hız kazanması gibi çeşitli çekici faktörler Tekirdağ'a yönelik olarak göçlerin devam etmesine neden olmuştur (Özyavuz ve Şişman, 2014: 204-205). Bu göçler hem iç göçler hem de uluslararası göçlerdir.

Yakın zamanda ise, İstanbul'a olan yakınlığı, tarım ve sanayi alanında istihdam olanaklarının fazlalığı sebebiyle Tekirdağ ili gerek Suriyeli gerekse Afgan gibi çeşitli uluslararası göçmeni kendine çekmiştir. Kimi göçmen de İstanbul'da çeşitli sebeplerden (pahalılık, kayıtlarının Tekirdağ'da olması vb.) yaşamamakta, Tekirdağ'da yaşayıp İstanbul'a çalışmaya gitmektedirler. Bu çalışma bir durum çalışmasıdır ve odaklandığı bölge Tekirdağ, Süleymanpaşa'dır. Bu ilçedeki Ferhadanlı Mahallesi Afganların yoğun olarak tarım ve hayvancılıkla uğraşmaları sebebiyle tercih edilmiştir.

Tipik durum örnekleme yapılabilecek bir mahalle olan Ferhadanlı'da Afgan tarım/hayvancılık işçileri, İstanbul'a ve Avrupa çıkışına yakın konumda, kayıt dışı olarak, beden gücüyle çalışan, sosyal çevreden uzak olan kimselerdir. Çalışmada Ferhadanlı'dan gönüllü Afgan işçileriyle yüz yüze görüşme yapılarak, uyum ve ekonomik entegrasyon süreci derinlemesine analiz edilecektir. Amacı, tipik duruma odaklanarak ayrıntılı açıklama yapmak olan bu çalışmada, katılımcıların hepsinin erkek olması beklenmekte; analiz için eğitim seviyeleri, medeni durumları, mesleki yeterlilikleri, Türkiye'ye geliş süreçleri, çalışma koşulları, parasal transfer deneyimleri gibi farklı değişken ve kodlar kullanılacaktır. Literatürden ve veri deşifresi sırasında çıkarılan kodlar kullanılarak bilgisayar destekli analiz sonuçları (Nvivo) çalışmada paylaşılacaktır.

Benzer çalışmalar, Türkiye'deki Afgan göçmenlerin genellikle ekonomik sebeplerden ülkeye geçici olarak geldiklerini, büyük çoğunluğunun erkeklerden oluştuğunu ve istihdama dahil olanların kazandıkları parayı dövize çevirerek Türkiye'den kayıtdışı yollarla ülkelerine göndermekte (Işığışok ve Kariman, 2022: 479-480) olduklarını gösterir. Bu çalışmalar da incelenerek değişkenler belirlenmiş, (siyasal istikrarsızlık, yetersiz sosyal çevre) bu değişkenler çerçevesinde yüzyüze yarı yapılandırılmış mülakat soruları hazırlanmıştır. Benzer şekilde, cevapların yorumlanacağı kodlar da yine alanyazından çekilmiş, bir kısmı da analiz sırasında cevaplar çerçevesinde oluşturulmuştur.

Ferhadanlı Mahallesi hayvancılık işinde çalışan, gönüllü üç erkek Afgan göçmenle yüzyüze mülakat yapılmıştır. Afganlardan biri Türkçe bildiği için onunla Türkçe, diğerleriyle Türkçe bilen Afgan'ın tercümanlığı vasıtasıyla mülakat yapılmıştır. Çalışmanın eksikliği olarak, örneklemin tek mahalleden çekilmiş olması ve Türkçe soruların çevrilmeden tercüman vasıtasıyla uygulanmış olduğu sayılabilir. Bunun farkında olarak, çalışmanın sonuçlarının alana etkisinin önemli olduğu vurgulanabilir.

Ferhadanlı Örneği Analizi

Genel Değerlendirme

Yapılan görüşmelerden hareketle göçün, Göç Çatışma Modeline benzer şekilde, mikro ve makro düzeydeki nedenleri, bu düzeyleri birbirine bağlayan ara katmanlar ve entegrasyon süreçleri hakkındaki genel bulgular şu şekilde sıralanabilir:

Afganistan'dan genel ve tarihsel olarak göç vermeye neden olan iki ana faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden ilki çatışma ortamını ifade eden siyasal istikrarsızlık ve diğeri ise geçim sorununu ifade eden ekonomik yetersizliktir. Görüşmelerde genel anlatı bu şekilde ileri sürülürken, kişisel deneyimlerin de bu anlatıya uygun olduğu ifade edilmiş ve tarafımızca ayrıca gözlemlenmiştir.

Göçmenleri, Türkiye'ye ve özelde Tekirdağ'a yönelten dört temel faktör bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, makro düzeyde, Afganistan-Avrupa göç patikasında Türkiye'nin "transit" konumda bulunduğu coğrafi çekim cazibesidir. Yol üstü yakınlık olarak ifade edilebilir. İkincisi, makro ve ara katman seviyesinde Türkiye'ye duyulan görelî de olsa "güvenli seçenek" algısıdır. Üçüncüsü, sosyal ve kültürel olarak erişilebilirliktir. Burada iki ülke arasında mevcut kültürel ilişki ve göçmenlerin aralarında kurdukları bağların önemi öne çıkmaktadır. Dördüncüsü ise ekonomik gerekçe olarak, işgücü kapasitesine uygun olarak tarımda/kırsalda iş bulabilme imkanındır.

Afgan göçmenlerin göç etmekteki bireysel hedefleri açısından ise ikisi güçlü, üçüncüsü zayıf da olsa geçerli üç faktör bulunmaktadır. Birinci faktör, göçe çekirdek ailenin bir üyesi olarak yalnız kalkışmak ve belirli bir süre para biriktirerek (bir kısmını ailesine göndermek kaydıyla) ülkesine dönmek ve daha iyi bir yaşam standardı inşa etmek. İkincisi, göçün başlangıç aşaması aynı olmakla birlikte, geri dönmeden gidip gelmeli, mümkünse çekirdek ailesini de yanına taşıyabileceği ikili bir yaşam formu oluşturmak. Üçüncüsü ve düşük bir motivasyon olarak Avrupa'ya geçme olanaklarını yaratmaktır.

Görüşmelerden yapılan genel çıkarımlar ise şu şekildedir: Göç etme, kalma, geri dönme, uyuma gönüllü olma gibi karar süreçlerinde en güçlü iki faktör, ailenin sosyo-ekonomik yapısı ve Afganistan'daki siyasi istikrarın/istikrarsızlığın durumudur. Bu iki faktör, daha ziyade göç etme arzusunu ve kapasitesini belirlemektedir. Türkiye'deki ekonomik koşullar ise (başta enflasyon ve kur düzeyi olmak üzere) bir diğer faktör olarak bu kez kalma davranışında belirleyici konumdadır. Türkiye'de uygulanan göç politikaları ve göçmenlere yönelik toplumsal tutum, uyum süreçleri bakımından belirleyici bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır. Özetle hem birikimsel nedenlerin, hem de çatışma modelinin öngördüğü katılım, kalkınma ve nüfus açığı unsurlarının Afganistan-Türkiye göç sürecinde etken olduğu ileri sürülebilir.

Saha Çalışması Sonuçları: Betimsel Analiz ve İçerik Analizi

Mülakat yapılan Afgan göçmenler, Afganistan'ın Kunduz şehrinden gelmişlerdir. Kendileri Peştun ve Peştuca konuşmaktadırlar. Katılımcı A1, 23 yaşında olduğunu ve Türkiye'ye geldiğinde ise çok küçük bir yaşta olduğunu söylemiştir. Arkadaşlarıyla birlikte yaklaşık 15 yaşlarında Türkiye'ye giriş yapmıştır. Katılımcı A2, 30 ve Katılımcı A3 ise 20 yaşındadır. Eğitim durumu sorulduğunda katılımcıların düşük eğitime sahip oldukları anlaşılmıştır: Katılımcı A1, 12 yıllık eğitim hayatının 6. yılında okulu bırakmak zorunda olduğunu söylemektedir. Katılımcı A2, 2. sınıfa kadar, Katılımcı A3 ise okuma yazma dahi bilmediğinden söz etmiştir. Katılımcı

A1, Afganistan'da çalışmadan küçük yaşta Türkiye'ye gelirken, katılımcı A2 ve A3 Türkiye'ye gelmeden önce ülkelerinde çalıştıklarını belirttiklerinden, ekonomik bir sistem içinde oldukları söylenebilir.

Afganistan'dan Ayrılma ve Türkiye'ye Göç: Ekonomik Gerekçe

Göçmenlerin Afganistan'dan göç etmelerine sebep olan ve göç edilen bölge olarak Türkiye'nin tercih edilmesindeki esas faktör ekonomik koşullardır. Katılımcılar Türkiye'ye gelme motivasyonlarının ekonomik sebeplerle oluştuğunu belirtmişlerdir. Türkiye'de para biriktirmek, aileye göndermek, kaynak ülkede yaşamsal düzenlemeler yapmak gibi amaçlar ekonomik sebeplere örnektir. Örneğin, katılımcılardan A1 ekonomik sebepler dolayısıyla Türkiye'ye para kazanmak amacıyla geldiğini belirtmiştir. Afganistan'a geri dönerek ev yaptırma ve biriktirdiği para ile nişanlanma planı yaptığını vurgulamıştır. Katılımcı A2 ise ekonomik nedenler dolayısıyla; iş bulmak, evlenmek, para kazanmak, ev yaptırmak gibi amaçlarla buraya gelindiğinden bahsetmiştir.

Benzer şekilde, Katılımcı A3, para toplayarak Afganistan'a gitmek, orada evlenmek istediğini belirtmiştir. Afganistan'da evlenme sürecinin akrabalar vasıtasıyla yürütüldüğünü, kadın ve erkeğin akrabalar yoluyla görücü usulüyle tanıştırıldığından bahsetmiştir. Buradan hareketle, ekonomik sebepler başlığı altında, katılımcının, kendi ülkesinde dilediği hayatı kurabilmesi için Türkiye'ye gelmiş olduğu özel yorumu da yapılabilir.

Katılımcı A1 ailesinden söz ederken Türkiye'de kazandığı parayı abisine yolladığını, abisinin ikinci kez evlenmek için başlık parasına ihtiyacı olduğunu ve bu sebeple Türkiye'deki kalma süresinin uzadığından bahsetmiştir. Evliliklerin başlık parasıyla yapıldığından ve çok para gerektiğinden bahsetmektedir.

Afganistan'dan Ayrılma ve Türkiye'ye Göç: Siyasal İstikrarsızlık ve Güvenli Seçenek Algısı

Çatışma ortamını ifade eden siyasal istikrarsızlık kavramı katılımcıların göç etmesindeki temel faktörlerdendir. Türkiye'nin güvenli bir ülke olarak görülmesi Türkiye'ye yönelik göçü hızlandırırken, katılımcıların cevaplarından anlaşılacağı üzere farklı fikirler olmasına karşın Afganistan'daki çatışma ortamının sonlanması siyasi istikrarı sağladığı düşüncesini ve Afganistan'ın mevcut durumunun düzelmeye başladığı fikrini edindiklerini göstermektedir. Ancak bu durum Afganistan'a geri dönüş düşüncesi için yeterli değildir. Taliban sonrası Afganistan'ın durumuyla alakalı soruya, Katılımcı A1 eskiden savaşın olduğunu belirtmiş, ancak Taliban'ın savaşı bitirdiğini söyleyerek Afganistan'ın düzene girmeye başladığını belirtmiştir. Kendisinin Taliban'dan memnun olduğunu çünkü savaşı bitirdiğini, savaş yüzünden ölen masum insanlar olduğundan söz etmiş, ancak Taliban'dan memnun olmayan insanlar olduğunu da dile getirmiştir. Savaşın olması durumunda Afganistan'a dönemeyeceğini zaten iş bulamayacağını belirtmiştir.

Katılımcı A2 geliş nedenini anlatırken Afganistan'daki savaş zamanı çok insanın göç ettiğini, geliş yolunun çok zorlayıcı olduğunu, yolda insanların öldüğünü, ihtiyaç duyulmasa kimsenin gelmeyeceğini belirtmiştir.

Katılımcı A2 geleceğiyle ilgili planları konusunda kararsız olduğunu belirtmiş, çocuklarını buraya getirmesinin zor olacağını söylemiştir. Katılımcı A1 durumla ilgili olarak dil farklılığından dolayı Türkiye'de okumalarının zor olduğunu, Afganistan'da ücretsiz şekilde

çocukların eğitim aldıklarını belirtmiştir. Verilen eğitimden memnun olduklarını ayrıca dini eğitim de aldıklarını, çocuklarının gözetim altında olmalarından memnuniyet duyduklarını belirtmişlerdir.

Türkiye'ye Göç: Sosyal ve Kültürel Erişilebilirlik

Göçmenlerin göç edilen bölge tercihleri değerlendirildiğinde sosyal ve kültürel etkinin çok önemli olduğu görülmektedir. Göçmenlerin kendi aralarında oluşturdukları bağlar göç sürecini etkilemektedir. Afganistan ve Türkiye arasındaki kültürel benzerlikler de iş sürecini kolaylaştırmaktadır.

Katılımcı A1, İstanbul, Ankara, Düzce gibi illerin iş imkanları bakımından elverişli olduğundan bahsetmiştir. Genellikle ilk gelen Afganların Düzce'deki fabrikalarda çalışmak üzerine geldiklerini kendisinin ise akrabaları aracılığıyla hayvan işi yapmak üzere Tekirdağ'a geldiğini belirtmektedir. Katılımcı A2 ise Tekirdağ'a yeni geldiğini geliş sebebini ise arkadaşının iş imkanı olduğunu söyleyerek kendisini çağırdığını belirterek dile getirmiştir. İş bulma süreci Afganların birbirleriyle kurdukları bağlantılar yoluyla gerçekleşmektedir denebilir. Türkiye'de bulunan arkadaşları vasıtasıyla para sıkıntısı çekmeden doğrudan iş bulduklarından söz etmişlerdir.

Sosyal erişilebilirlik konusunda derneklerin etkisi bu durum çalışmasında gözlemlenmemiştir: Türkiye'de bulunan Afganların dernek veya yardım alabilecekleri bir kuruluş olup olmadığı sorusuna Katılımcı A1 yardım almadıklarını, iletişimde buldukları komisyoncu Afganlarla ise sadece para alışverişini sağladıklarını belirtmiştir. Katılımcılar, Afganların Türkiye'de gidebilecekleri bir dernek olup olmadığı sorusuna cevaben, böyle bir yapının olmadığını olsa dahi kendilerine fayda sağlayamayacağını belirtmişlerdir. Yardım eden kişilerin kendi tanıdıkları için yardımda bulduklarını başkalarına yardım etmediklerini belirtmişlerdir. İş kuran Afganların genellikle İstanbul'un Zeytinburnu ilçesinde restoran işi yaptıkları vurgulanmıştır.

Katılımcı A1 Türkiye'deki diğer Afganlarla veya Afganistan'daki yakınlarıyla özellikle Whatsapp gibi uygulamaları kullanarak haberleştiğinden ancak tüm Afganların ortak şekilde haberleşme ağı olmadığından kendisinin sadece birkaç arkadaşıyla görüştüğünden söz etmiştir.

Bu durum çalışması, genel alan yazından farklı olarak, kimi durumda, ev sahibi ülke vatandaşlarıyla göçmenler arasındaki dini benzerlik konusunun çok etkili olmadığı vurgusunun yapılması gerektiğini gösterir. Katılımcı A1, Türkiye'deki inançla ilgili olarak ne düşündükleri, Türkiye'deki insanların büyük bölümünün Müslüman olmasının göç tercihlerini nasıl etkilediği sorusuna, kendilerini Türkiye'deki inancın etkilemediğini, gelme motivasyonlarının ekonomik sebeplerle oluştuğunu belirtmiştir. Türkiye'deki halkın Müslüman olmaları dahi Türkiye'yi tercih edeceklerini söylemiştir.

Bireysel Hedefler 1: Avrupa'ya Geçme Olanakları

Afgan göçmenlerin bireysel hedefleri arasındaki önemli faktörlerden biri de Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçme düşüncesidir. Bazı göçmenlerin bu hayali taşımasına karşın, katılımcıların Türkiye'de kalma istekleri Türkiye'nin sadece transit bir geçiş ülkesi olmadığı fikrini desteklemektedir.

Transit göç konusu üzerinden Türkiye özelinde sorular sorulduğunda, Katılımcı A1 Avrupa'ya gitme hayalinin olmadığından, Fransa örneği vererek bürokratik işlerin yoğunluğundan

yakınarak söz etmiştir. Fransa’da işe başlayabilmeleri için belli prosedürlerin olduğunu, eğitim almaları gerektiğini, kimlik çıkartmaları gerektiğinden söz etmiştir. Bu süreç kendilerine meşakkatli ve pahalı gelmektedir. Katılımcı A1, kendi köyünden insanların Türkiye üzerinden Avrupa’ya kayıtdışı olarak geçiş yaptığını ancak vatandaşlık için başvuruda bulduklarından söz etmiştir.

Bireysel Hedefler 2: Yalnız Yolculuk

Afgan göçmenlerin göç etmesindeki bireysel hedeflerden biri Türkiye’de para kazanarak Afganistan’daki ailesine yardımcı (ekonomik nedenler ve ikili yaşam formu) olabilmek motivasyonudur. Ancak, göç yolculuğuna genellikle çekirdek ailenin bir ferdi olarak daha iyi yaşam standartlarına ulaşabilme adına yalnız bir şekilde başlanır. Örneğin katılımcılar, Afganistan’dan gelenlerin genellikle erkeklerden oluştuğunu, kadın göçmenlerin daha ziyade Özbeklerden olduğunu belirtmiştir. Kadınların göç sürecine dahil olmamalarını ise geliş sürecinin çok zorlu şartlarda gerçekleşmesine ve kadınların bu zorlu yolculuğu yapamayacağına yönelik düşüncelere bağlamışlardır.

Katılımcı A1, Afganistan’dan Türkiye’ye kayıtdışı yollarla giriş yaptığını, pasaportu olmadığını ancak dönerken serbest şekilde döneceğini ifade etmektedir. Geliş güzergahı olarak Afganistan’dan yola çıktıklarını sırasıyla Pakistan ve İran’dan geçerek Türkiye’nin doğu sınırına geldiğini ifade etmiştir. Sınır geçişlerini kayıtdışı yollarla sağladığını, tehlikeli ve kısmen yayan şekilde gelinerek, hırsızlar tarafından öldürülme tehlikesiyle karşılaştığını belirtmiştir. Türkiye sınırına gelindiğinde, 3 Afgan katılımcı da Van ili sınırlarından kayıtdışı şekilde göçmen kaçakçıları tarafından otobüslerle ülkeye giriş yaptıklarını geliş yolu olarak sadece Van’ın kullanıldığını belirtmiştir. Van’a giriş yapıldıktan sonra genellikle büyük şehirlere veya iş bulabilecekleri alanlara gidildiğinden bahsetmişlerdir.

Bireysel Hedefler 3: İkili Yaşam Formu

Afgan göçmenlerin göç etmedeki bireysel hedefleri değerlendirildiğinde Türkiye’de kalarak çekirdek ailesinin yanına getirebileceği ikili bir yaşam formu oluşturma ideali önemli yer tutmaktadır. Afganistan’a ne zaman dönecekleri ya da dönmek hakkındaki düşünceleri sorulduğunda, Katılımcı A1, yakın zaman içerisinde gideceğinden ailesini de alarak tekrar Türkiye’ye temelli olarak gelme isteğinden bahsetmiştir. Sebep olarak, Türkiye’de yaşam şartlarının kendilerine daha güzel gelmesidir: Katılımcı A1 Afganistan’da evini yapmış olmasına karşın Türkiye’ye geldiğinde daha iyi olabileceğinden söz etmiştir.

Kayıtdışılık: Organize Ağlar

Bir diğer zorluk da organize ağlardır. Örneğin, katılımcı A1, her ülkede farklı kaçakçılar aracılığıyla sınırların geçildiğinden, Pakistan, İran ve Türkiye’deki kaçakçıların farklı olduğundan tek kaçakçıyla doğrudan Afganistan Türkiye arası yolun gidilemeyeceğinden bahsetmiştir. Göçmen kaçakçıları, organize ağlarla kendilerini bir diğer kaçakçıya ulaştırarak iş bölümü içerisindeyler. Katılımcı A1, yollarda hırsızlar tarafından arkadaşının öldürüldüğünü, hırsızların fidye istediğini, devletin ise yakalayıp ülkeye geri gönderdiğinden bahsetmiştir. Yolculuktaki en büyük tehlikelerden birinin hırsızlık olduğu belirtilmelidir.

Katılımcılar, Türkiye’ye göç ederlerken yanlarında getirdikleri paraları, göçmen kaçakçılarına verdiklerini söylemişlerdir.

Katılımcı A2 ise buraya yeni geldiğinden, önce Van'dan İzmit'e, orada birkaç ay çalıştıktan sonra ise Eskişehir'e gittiğinden söz etmiştir. Eskişehir'den Tekirdağ'a gelirken arabayla geldiğini ve 5 bin lira ödediğinden bahsederek, taksi parası için çalıştıklarını vurgulamıştır. Şehir değiştirmenin çok pahalı olması dolayısıyla genellikle kolay şehir değiştiremediklerini ya da topluca hareket etmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı A3 geliş yolculuğunu anlatırken Van'dan doğrudan İstanbul'a geldiğini, geldikten sonra burada bulunan arkadaşlarının yanında birkaç gün kaldığını sonrasında ise iş bulunarak hareket edildiğini aktarmıştır. Katılımcı A1, Afganistanlıların, kayıtdışı şekilde, bir dönem en çok İstanbul'da yaşadıklarını, ancak çoğunun yakalanarak Afganistan'a geri yollandığını belirtmiştir. Açıklamalarına göre, İstanbul içerisinde kayıtlı ve kayıtsız şekilde istihdamda yer alan Afganlar en çok fırın, fabrika gibi yerlerde çalıştırılmaktadır.

Organize ağlar, para gönderme konusunda da etkilidir. Türkiye'de kazandığı parayı Afganistan'a nasıl gönderdiği sorusuna, katılımcılar İstanbul'da bulunan komisyoncuları kullandığını belirterek cevap vermiştir. Katılımcı A1 kendi köylerinde 80 civarında hane olduğunu ve buradan Türkiye'ye yönelik göçlerin yaşandığını belirtip, gelmek isteyenler için kendilerinin aracı olarak yardım ettiğini açıklamıştır. Türkiye'de kazanılan paranın Afganistan'a gönderilirken, kazanılan TL'nin İstanbul'da komisyoncular tarafından "Afganiye" çevrilerek yollandığını belirtmiştir. Komisyoncuların bu işlemi yaparken binde yirmi oranında komisyon aldıkları katılımcıların ifadelerinden anlaşılmıştır.

Türkiye'de Kayıtdışılığın Getirdiği Sorunlar

Türkiye'ye gelen Afganların Türkiye'de yaşarken herhangi bir sağlık sorunuyla karşılaşıldığında ne yaptıklarına yönelik soruya Katılımcı A1, kendi yaşadığı bir olayı örnek göstererek hastaneye gitmesine rağmen hastanelerin kendisini kabul etmediğini belirtmiştir. Kendi kimlikleri olmadığı için hastane veya eczaneden yararlanamadığını, araçlar vasıtasıyla ilaç temini yapabildiğini söylemiştir. Kendilerinde sadece Afgan kimliği bulunduğunu, Türk kimliğine veya pasaporta sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Durumun böyle olması neticesinde Afgan kimliğinin herhangi bir geçerliliğinin olmadığını, sağlık problemi yaşandığında gidilen özel hastanelerin ise bazılarının yardımcı olduğunu bazılarının ise olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcı A1 kendilerinin pasaporta sahip olmadığını aslında Afganistan'da çıkarılma ihtimallerine karşın çok pahalı olması yüzünden çıkaramadıklarını sebep olarak göstermiştir.

Sonuç Yerine

Durum çalışması sonucu analiz yapıldığında, katılımcıların açıklamalarından çıkan en önemli sonuç Afgan göçmenleri için göç etme kararlarının Afganistan'dan Türkiye'ye doğru yönelen karmaşık ve çok katmanlı bir süreç olduğudur. Bu süreç, genellikle siyasi istikrarsızlık ve ekonomik yetersizlik gibi makro düzeyde belirleyici faktörler etrafında şekillenmektedir. Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, katılımcı Afgan göçmenlerin genellikle ekonomik nedenlerle Türkiye'ye geldiğini göstermektedir. Afgan göçmenler, Türkiye'nin ekonomik olarak daha istikrarlı olduğunu düşünmekte ve Türkiye'de para kazanarak Afganistan'da ev sahibi olma veya evlilik gibi hedeflerine ulaşmayı amaçlamaktadırlar.

Göç etme kararı ötesinde, Afgan göçmenlerin özellikle Türkiye'yi seçiyor olmaları ise Türkiye'nin coğrafi konumu ve Avrupa'ya olan yakınlığı olarak açıklanabilir. Göçmenler için transit bir geçiş noktası olarak Türkiye önemli bir cazibe merkezi oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra Türkiye'nin görece güvenli ve sosyal olarak erişilebilir bir seçenek olarak algılanması,

göçmenlerin Türkiye'yi hedef olarak seçmelerinde etkili olmaktadır. Ekonomik anlamda ise tarım ve kırsal alanlarda iş imkanlarının bulunması, göçmenlerin yerleşim yerlerini seçerken belirleyici bir faktördür.

Göç süreci, zorlu ve kayıtdışı yollarla ve sıkıntılı koşullarda gerçekleştiğinden, bu süreçte Afgan göçmenlerin güvenlikleri büyük ölçüde riske girmektedir. Sınırlardan geçerken kaçakçılarla çalışmak zorunda kaldıklarını ve bu kişilerin birbirleriyle iş birliği içinde olduklarını belirtmektedirler. Ayrıca, bu yolculuk sırasında hırsızlık ve diğer tehlikelerle karşılaşmaları yaygın bir durumdur.

Afgan göçmenlerin bireysel hedefleri incelendiğinde, göç etme motivasyonlarının çoğunlukla sosyo-ekonomik koşullar ve ailevi yapı üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Katılımcılar, daha iyi bir yaşam standardı elde etmek ve ailelerine ekonomik destek sağlamak amacıyla göç etmeyi tercih etmektedir. Katılımcıların Türkiye'deki yaşamları genellikle düşük vasıflı işlerde çalışmakla geçmektedir. İş bulma süreci genellikle kendi aralarındaki iletişim ve bağlantılar üzerine kuruludur.

Dini inançları Müslüman olan katılımcılar, Türkiye'de yaşayan Müslümanların varlığının göç tercihlerini etkilemediğini belirtmektedirler. Göçmenlerin geri dönüş planları genellikle memleketlerine para ve mal göndermek üzerine odaklanmaktadır. Ailelerini desteklemek ve evlerini inşa etmek için Türkiye'de para biriktirmekte ancak çoğu zaman geri dönüş sürecinde zorlanabilmektelerdir çünkü bir kez Türkiye'ye geldikten sonra tekrar dönmenin zorlukları da bulunmaktadır. Bununla birlikte, Avrupa'ya geçiş olanaklarını araştıran ve değerlendiren göçmenlerin de olduğu gözlemlenmiştir. Son olarak, katılımcıların gerekli belgelere sahip olmamalarından dolayı zorluk çektikleri, Türkiye' de sağlık hizmetlerine erişimlerinin sınırlı olduğu da bulgular arasındadır.

Türkiye'de son dönem göç politikalarının yol açtığı ve örneğin Afgan göçmenlerin yüzyüze kaldığı hukuki ve idari belirsizliğin yanı sıra artan döviz kuru ve hayat pahalılığı nedeniyle onların sosyal ve ekonomik uyum süreçleri hakkında olumlu düşünmek oldukça zordur. Genel olarak kayıtdışı ticaret yolları geliştirme, sosyal olarak içe kapanık davranışlarının yanı sıra yerleşme, sosyal uyum ve hedef ülkede ekonomik ve sosyal girişimlerde bulunma eksikliği Afgan göçmenlerde çok güçlü bir biçimde kendini göstermektedir. Afganların, genel olarak, Türkiye'de ekonomik entegrasyon bir yana, geri dönme/dönememe ikileminin bir ucundan diğerine savrularak büyük bir belirsizlik içerisinde yaşadıkları söylenebilir. Bu nedenle ekonomik nedenli Afgan göçmen akınının azalacağı öngörülebilir. Bu çalışma, nitel bir saha araştırması içermektedir, üstte bahsi geçen sonuçlar ile Afgan göçmenlerin göç sürecinin azalma öngörüsünün farklı çalışmalarda kapsamlı nicel araştırmalarla incelenmesi genelleme yapılabilmesi açısından önemlidir.

Kaynakça

- Ayyıldız, Ş. (2023). Zorunlu Göçü Anlamak: Teorik Bir Sentez Geliştirmenin Önemi, *Göç Dergisi*, 10 (2): 157-172.
- Cizreli, B. (2015). Dünya sistemi kuramı bağlamında batının göç haritası, *Sosyoloji Dvany*, (6), 33-42.
- Çallı Kaplan, M. (2022). Türkiye'ye Yönelik Afgan Göçü ve Uygulanan Politikalar, *Göç Dergisi*, 9 (3): 307-328.

- Göç İdaresi Başkanlığı (2024). Yakalanan düzensiz göçmenler (ilk on uyruk), <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>. (Erişim tarihi: 21.07.2024)
- Işığçok, Ö. ve Karıman, S. (2022). Afganistan'da Yaşanan Göç Hareketleri ve Türkiye'deki Afganların Durumunun İncelenmesi, *Journal of Crises and Political Research*, 6 (2): 455-486.
- İçduygu, A. ve Karadağ, S. (2018). Afghan migration through Turkey to Europe: seeking refuge, forming diaspora, and becoming citizens, *Turkish Studies*, 19 (3): 482-502.
- Massey vd., (2014). Uluslararası göç kuramlarının bir değerlendirilmesi, *Göç Dergisi*, (çev). Dedeoğlu vd., 1(1): 11-46.
- ONS. (2012). Ethnicity and National Identity in England and Wales 2011. Londra: Office for National Statistics.
- Özyavuz, M. ve Şişman, E. E. (2014). Büyükşehir: Tekirdağ, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (5): 194-217.
- Sirkeci, İ. (2007). Human insecurity and streams of conflict for a re-conceptualization of international migration, *Population Review*, 46 (2): 32-50.
- Sirkeci, İ. (2009). Transnational mobility and conflict. *Migration Letters*, 6 (1): 3-14.
- Sirkeci, İ. (2018). Göçün 3 KA'sı. İçinde Dünyaya ve Türkiye'ye sosyolojik bakış: başkent üniversitesi fen edebiyat fakültesi sosyoloji bölümü paneller dizisi I-II. (Uğuzman T, Fırıncı Orman T, Coşkun Ç, Karan O, Özüz E). Başkent Üniversitesi Geliştirme Vakfı İktisadi İşletmesi. Ankara.
- Sirkeci, İ., Utku, D. ve Yüceşahin, M.M. (2019). Göç çatışma modelinin katılım, kalkınma ve kitle açıkları üzerinden bir değerlendirmesi, *Journal of Economy Culture and Society*, (59), 157-184.
- Şahankaya Adar, A. ve Urhan Çelik, B. (2023). Türkiye'de Uluslararası Göç ve Refah İlişkisi: Kitleleşen Göçler Üzerinden Bir Değerlendirme, *Göç Dergisi*, 10 (1): 101-118.
- Tümtaş, M.S. (2022). Türkiye'ye Düzensiz Afgan Göçü: Zorunlu Göç Mü "İstila" Mı?, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21 (1): 338-353.
- Tilbe, A. ve Civelek, K. (2018). Çatışma ve Göç Kültürü Modeli Bağlamında Göç Romanı Okuması: Yüksel Pazarkaya'nın Savrulanlar'ı", *Göç Dergisi*, 5(1): 77-106

Ek 1: FERHADANLI DURUM ÇALIŞMASI-SAHA DETAYLARI

	YAŞ	CİNSİYET	MÜLAKAT YERİ	MÜLAKAT ZAMANI
A1	23	ERKEK	Tekirdağ – Süleymanpaşa –Ferhadanlı Mahallesi	07.02.2023
A2	30	ERKEK	Tekirdağ – Süleymanpaşa – Ferhadanlı Mahallesi	07.02.2023
A3	20	ERKEK	Tekirdağ – Süleymanpaşa – Ferhadanlı Mahallesi	07.02.2023

EXTENDED ABSTRACT

Economic Integration of Afghan Refugees in Turkey: The Case of Afghan Migrants in Ferhadanlı, Tekirdağ

The history of Afghanistan is marked by prolonged occupations and wars. As a country of strategic importance with rich underground resources, Afghanistan has experienced occupations by the British, Soviets, and Americans, as well as internal conflicts and power struggles by the Taliban, leading to long periods of political and economic instability. With the withdrawal of the United States in 2021, the Taliban regained control, and their oppressive policies and poor economic conditions have driven millions of Afghans to migrate. This migration movement has frequently targeted Iran and Pakistan, but in the context of globalization, countries like Turkey have also been affected by this migration.

Irregular Afghan migrants in Turkey live under challenging conditions, lacking social and legal rights. They typically work informally in labor-intensive sectors such as construction, factories, and agriculture. Language barriers, cultural differences, and insufficient social networks hinder their integration process and result in lower wages and poor working conditions. Due to its proximity to Istanbul and employment opportunities in agriculture, Tekirdağ, especially the Süleymanpaşa district, is a region where Afghan migrants are densely populated. This study focuses on the agricultural and livestock workers in Ferhadanlı, a village within this district, to examine the integration process and economic integration of Afghan migrants.

According to this case study results, there are two main factors that drive migration from Afghanistan: political instability and economic insufficiency. Four primary factors attract migrants to Turkey and specifically to Tekirdağ. The first is Turkey's geographical attractiveness as a "transit" location on Afghanistan-Europe migration path. The second is perception of Turkey as a relatively "safe option." The third factor is social and cultural accessibility, facilitated by existing cultural ties and migrant networks between the two countries. The fourth is the economic opportunity to find employment in agriculture and rural areas.

Regarding individual goals, migrants primarily aim to save money and return to Afghanistan to build a better life, maintain a dual lifestyle by eventually bringing their immediate families to Turkey, or explore opportunities for moving to Europe, although the latter is a less prevalent motivation. Migration decisions are influenced by macro-level factors such as political instability and economic insufficiency in Afghanistan. In Turkey, economic conditions, including inflation and exchange rates, play a significant role in the decision to stay.

Most Afghan migrants come to Turkey to achieve a higher standard of living and provide financial support to their families. They typically work in low-skilled jobs and rely on their networks for employment opportunities. The presence of Muslims in Turkey does not significantly affect their migration decisions, and their plans often focus on remitting money and goods back home. However, the return process is challenging due to the difficulties of traveling back to Afghanistan once they have settled in Turkey.

Turkey's recent migration policies, coupled with legal and administrative uncertainties, high inflation, and rising living costs, complicate the social and economic integration of Afghan

migrants. They tend to develop informal trade routes and exhibit socially insular behaviors. This uncertainty leads to difficulties in settlement and economic integration, causing migrants to oscillate between the decision to stay and the urge to return, living in a state of uncertainty. Therefore, it is anticipated that economic-driven Afghan migration to Turkey will decline.

In conclusion, this qualitative case analysis provides an in-depth explanation of the reasons, processes, and socio-economic conditions of Afghan migration to Turkey. The findings indicate that the migration process is complex and multi-layered, primarily shaped by macro-level factors such as political instability and economic insufficiency. Afghan migrants face various challenges in their economic and social integration processes in Turkey. These results suggest that further comprehensive quantitative research is needed to generalize these results for future projections.

